

Vanha vammaispalvelulaki – siirtymäaika 31.12.2027 saakka

Työ ja työtoiminta

Vammaispalvelujen käsikirja
Terveysten ja hyvinvoinnin laitos THL

Luet vanhan vammaispalvelulain (380/1987) mukaista sisältöä.

Tämä laki on kumottu L:lla 14.4.2023/675, joka on voimassa 1.1.2025 alkaen.

Vanhan vammaispalvelulain (380/1987) mukainen sisältö on käytössä soveltuvien osien uuden vammaispalvelulain siirtymäajan loppuun 31.12.2027.

Vanha vammaispalvelulaki -osiossa kuvataan vammaispalvelulain ja kehitysvammlain mukaisia palveluja sekä lain soveltamista käytännössä. Lisäksi on kuvattu vanhan vammaispalvelulain mukainen asiakasprosessi.

Teksti on vanhan vammaispalvelulain (380/1987) mukaista sisältöä. THL:n tuottama sisältö on julkaistu alkuperäisessä muodossaan THL:n sähköisessä Vammaispalvelujen käsikirjassa.

[Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista \(Finlex\)](#)

Työ ja työtoiminta

Työ

YK:n vammaissopimus korostaa vammaisten henkilöiden oikeutta tehdä työtä yhdenvertaisesti muiden kanssa. Kaikilla pitää olla yhtäläinen oikeus ansaita elantonsa palkkatyöllä työympäristössä, joka on avoin, osallistumiseen kannustava ja vammaisten henkilöiden saavutettavissa.

Vammaisilla henkilöillä on oikeus oikeudenmukaisiin, turvallisiin ja terveellisiin työoloihin. Samanarvoisesta työstä pitää saada sama palkka kuin muidenkin.

Yhteiskunnan pitää edistää vammaisten henkilöiden mahdollisuuksia työllistyä ja edetä urallaan. Vammaisia henkilöitä täytyy auttaa työn etsimisessä ja saamisessa sekä tarvittaessa työhön paluussa. Vammaisia henkilöitä on työllistettävä julkisella sektorilla sekä tukea yksityiselle sektorille työllistymisessä.

Myös vammaisten henkilöiden mahdollisuuksia itsenäisen elinkeinon harjoittamiseen, yrittäjyyteen, osuus-
kuntien kehittämiseen sekä oman yritystoiminnan harjoittamiseen on edistettävä.

[YK:n vammaissopimuksen artikla 27 \(Finlex\)](#)

Myös perustuslaki korostaa työn merkitystä. Jokaisella on oikeus lain mukaan hankkia toimeentulonsa valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla. Julkisen vallan on huolehdittava työvoiman suojelusta.

Julkisen vallan on edistettävä työllisyyttä ja pyrittävä turvaamaan jokaiselle oikeus työhön.

[Perustuslaki 18 § \(Finlex\)](#)

Syrjintä työssä on kiellettyä vammaisuuden perusteella

Yhdenvertaisuuslain tarkoituksena on edistää yhdenvertaisuutta ja ehkäistä syrjintää sekä tehostaa syrjinnän kohteeksi joutuneen oikeusturvaa. Ihmisiä pitää kohdella työelämässä samalla tavalla heidän ominaisuuksistaan, kuten iästä, uskonnosta tai vammaisuudesta riippumatta.

Työnantajan on arvioitava yhdenvertaisuuden toteutumista työpaikalla ja kehitettävä työoloja sekä niitä toimintatapoja, joita noudatetaan henkilöstöä valittaessa ja henkilöstöä koskevia ratkaisuja tehtäessä. Vammaisten ihmisten osalta laki edellyttää kohtuullisten mukautusten tekemistä esimerkiksi työoloihin.

[Yhdenvertaisuuslaki 1§ \(Finlex\)](#)

[Yhdenvertaisuuslaki 8§ \(Finlex\)](#)

[Yhdenvertaisuuslaki 15§ \(Finlex\)](#)

[Lue lisää yhdenvertaisuus lainsäädännöstä \(yhdenvertaisuus.fi\)](#)

[Oppaat yhdenvertaisuussuunnitteluun työpaikoilla \(yhdenvertaisuus.fi\)](#)

Työllistymisen tukimuodot

Vammaissopimuksen pyrkimyksenä on edistää muun muassa vammaisten henkilöiden mahdollisuuksia työllistyä avoimille työmarkkinoille ja edetä urallaan. Vammaisen henkilö saattaa tarvita avustamista työn löytämisessä, saamisessa ja työn tekemisessä sekä mahdollisesti työhön palaamisessa.

Erilaiset työllistämisen tukimuodot helpottavat vammaisten henkilöiden toimimista työpaikalla sekä kannustavat työnantajia vammaisen henkilön työllistämiseen. Tukimuotoja ovat esimerkiksi:

- palkkatuki
- työhönvalmennus
- työolosuhteiden järjestelytuki
- työkokeilu
- siirtymätyö

Lue tukimuodoista lisää:

[Työnantajalle \(VATES\).](#)

[Työntekijälle \(VATES\).](#)

Henkilökohtaista apua on myös mahdollista hakea työtä ja opiskelua varten.

Työtoiminta

Päivä- ja työtoiminta sekä työllistymistä tukeva toiminta muodostavat palveluiden kokonaisuuden, jonka tarkoituksena on edistää sosiaalihuollon keinoin vammaisten ihmisten osallisuutta ja mahdollisuuksia työllistyä. Palvelukokonaisuus on hyvä järjestää joustavasti vammaisen henkilön yksilöllisten tarpeiden mukaan.

Työtoiminnan sisältöjä pitäisi kehittää siten, että työtoiminnasta on mahdollista saada työllistymisessä tarvittavaa tukea.

Palvelujen välillä pitää voida liikkua joustavasti: esimerkiksi osa-aikaisesti palkkatyössä käyvä voi halutesaan osallistua joinain päivinä myös päivä- tai työtoimintaan.

Työtoimintaa on mahdollista myöntää vanhan sosiaalihuoltolain mukaan tai kehitysvammalain mukaan.

Kun uusi sosiaalihuoltolaki tuli voimaan, vanhan sosiaalihuoltolain työllistymistä tukevaa toimintaa ja työtoimintaa koskevat pykälät jätettiin vielä voimaan odottamaan laajempaa lakiuudistusta, joka liittyy sosiaalihuollon keinoin toteutettavaan työllistymisen ja osallisuuden tukemiseen.

Vanhan sosiaalihuoltolain mukainen työtoiminta

Vammaisten henkilöiden työtoimintaa voidaan järjestää vanhan sosiaalihuoltolain (710/1982) perusteella. Sosiaalihuoltolain mukaisella työtoiminnalla tarkoitetaan toimintakykyä ylläpitävää ja sitä edistävää toimintaa.

Kenelle vanhan sosiaalihuoltolain mukainen työtoiminta on tarkoitettu?

Työtoimintaa järjestetään työkyvyttömille henkilöille,

- joilla vammaisuudesta johtuen ei ole edellytyksiä osallistua vanhan sosiaalihuoltolain 27 d §:ssä tarkoitettuun työhön ja
- joiden toimeentulo perustuu pääosin sairauden tai työkyvyttömyyden perusteella myönnettäviin etuuksiin.

[Vanha sosiaalihuoltolaki \(710/1982\) 27 e § \(Finlex\)](#)

Päivätoiminnasta työtoimintaan

Henkilöllä katsotaan olevan edellytyksiä osallistua työtoimintaan, jos toimintaan osallistuminen on mahdollista esimerkiksi henkilökohtaisen avustajan tukemana.

Myös mielenterveyskuntoutujille työtoiminta on ensisijainen vaihtoehto suhteessa päivätoimintaan.

Joissain tapauksissa osallistuminen aluksi päivätoimintaan voi auttaa vaikeavammaisen henkilön siirtymistä työtoimintaan ja mahdollisesti edelleen työelämään. Yksilöllisten toimintaedellytysten mukaan henkilölle voidaan myös järjestää lyhytkestoista työtoimintaa ja sen ohella päivätoimintaa.

On tärkeää asettaa tavoitteita yhdessä vammaisen henkilön kanssa sekä tukea ja seurata niiden toteutumista, jotta henkilö voi edetä joustavasti päivätoiminnasta työtoimintaan, työtoiminnasta työllistymistä tukevaan toimintaan, ja sieltä esimerkiksi työhönvalmennuksen kautta avoimille työmarkkinoille.

Palkka ja työosuusraha

Sosiaalihuoltolain mukainen työtoiminta on sosiaalipalvelua, josta ei makseta palkkaa. Sosiaalihuoltolaissa ei ole säännöstä työosuusrahasta, mutta sitä on mahdollista maksaa.

Työtoiminnan maksut

Vanhan sosiaalihuoltolain perusteella järjestettävä vammaisten henkilöiden työtoiminta on osallistujalle maksutonta kuljetusta ja aterioita lukuun ottamatta.

[Asiakasmaksulaki 4 pykälä 1 momentti 1 kohta \(Finlex\)](#)

Kehitysvammalain mukainen työtoiminta

Työtoimintaa tulee järjestää ensisijaisesti yleislain eli tässä tapauksessa vanhan sosiaalihuoltolain perusteella. Käytännössä kehitysvammaiselle henkilölle järjestetään työtoimintaa yleensä kuitenkin kehitysvammalain perusteella, koska sosiaalihuoltolain mukaista työtoimintaa ei ole pidetty riittävänä ja sopivana palveluna kehitysvammaiselle henkilölle. Lisäksi kehitysvammalain perusteella järjestetään välttämättömät matkat työtoimintaan maksutta, mikä tekee palvelusta osallistujalle taloudellisesti edullisemman.

[Kehitysvammalaki 2 pykälä 4 kohta \(Finlex\)](#)

[Kehitysvammalaki 35 § \(Finlex\)](#)

Työtoiminnan sisältö

Laissa ei ole tarkkaan määritelty työtoiminnan sisältöä. Kehitysvammalain mukaan työtoiminnan lisäksi voidaan järjestää työhönvalmennusta tai muuta virikkeitä antavaa toimintaa.

Työtoiminta pitää järjestää henkilön yksilöllisten tarpeiden mukaisesti. Henkilön omia toiveita täytyy kuulla toiminnan määrää, toteuttamistapaa ja sisältöä suunniteltaessa. Työtoiminnan määrä ja toteuttamistapa on kirjattava erityishuolto-ohjelmaan (ehoon).

Työtoiminnan sisällössä pitää painottua työelämätaitojen harjoittelu, työpaikan etsiminen ja työhön valmentautuminen, kun henkilön tavoitteena on työllistyminen avoimille työmarkkinoille.

Vammaisen henkilö voi saada työllistymisensä tueksi työhönvalmennusta joko osana työtoimintaa tai erillisenä toimintana.

Työtoimintaa voidaan järjestää joko ryhmämuotoisena toimintana tai yksilöllisenä palveluna toiminnan tavoitteista ja sisällöstä riippuen. Työtoimintaa voidaan sisällöstä riippuen järjestää työ- ja toimintakeskuksissa tai missä tahansa toimintaan soveltuvassa paikassa.

Osana työtoimintaa voidaan järjestää myös tavallisella työpaikalla toteutuvaa avotyötoimintaa. Avotyötoimintaan osallistuvan työtehtävät vastaavat usein tavallisia työtehtäviä, mutta toimintaan osallistumisesta ei makseta palkkaa. Työtoimintaan osallistuvalla voidaan kuitenkin maksaa työosuusrahaa.

Palkka ja työosuusraha

Työtoiminnasta ei makseta palkkaa, koska kyseessä on sosiaalipalvelu. Työtoimintaan osallistuvalla voidaan kuitenkin maksaa työosuusrahaa. Hyvinvointialue voi päättää työosuusrahan suuruuden. Tämä johtuu siitä, että työosuusrahan määrää ei ole lailla säännelty. Verovapaan työosuusrahan yläraja on 12 euroa päivässä.

Päivä- ja työtoiminnassa tehty työ jää toimintayksikön hyväksi, ellei erityishuolto-ohjelmassa ole määrätty, että työn tulos jää henkilölle itselleen.

[Asetus kehitysvammaisten erityishuollosta 24 § \(Finlex\)](#)

[Tulovalvontalain 92 pykälän 1 momentin 23 kohta \(Finlex\)](#)

Työhönvalmennus

Kehitysvammalain perusteella on mahdollista saada myös työhönvalmennusta joko osana työtoimintaa tai erillisenä palveluna. Työhönvalmennus on tärkeä työllistymistä tukeva palvelu.

Kehitysvammalain perusteella järjestettävää työhönvalmennusta on järjestettävä yksilöllisen tarpeen mukaan. Työhönvalmennusta järjestetään joskus hyvinkin pitkäaikaisena tai jopa pysyvänä palveluna, jos työllistyminen ja työssä pysyminen vammasta johtuvan tuen tarpeen vuoksi sitä edellyttää.

[Laki kehitysvammaisten erityishuollosta 35 § \(Finlex\)](#)

Työtoiminnan maksut

Kehitysvammalain perusteella erityishuoltona järjestetty työtoiminta sekä työhönvalmennus ovat henkilölle maksuttomia palveluita. Hyvinvointialueen on huolehdittava erityishuollon saamiseksi välttämättömistä kuljetuksista tai korvattava niistä aiheutuvat kustannukset.

Erityishuoltona järjestetty palvelu saattaakin olla kehitysvammaisen edun mukainen ratkaisu suhteessa vammaispalvelulain mukaiseen palveluun.

Työtoiminnassa voidaan kuitenkin periä ateriamaksu.

[Asiakasmaksulaki 4 § \(Finlex\)](#)

[Kehitysvammalaki 39 § \(Finlex\)](#)

Työturvallisuus ja vakuuttaminen

Sekä kehitysvammalain mukaista työtoimintaa että vanhaa sosiaalihuoltolain mukaista työtoimintaa koskevat samat säännökset työturvallisuudessa ja vakuuttamisessa.

Työtoimintaan osallistuvaan henkilöön sovelletaan työntekijän työturvallisuudesta annettuja säännöksiä, vaikka työtoimintaan osallistuva henkilö ei ole työsopimuslain 1 luvun 1 §:ssä tarkoitettussa työsuhteessa toiminnan järjestäjään tai palvelun tuottajaan.

Työtoiminnan järjestäjän on vakuutettava työtoimintaan osallistuva työtapaturma- ja ammattitautilain (459/2015) 3 §:n 1 momentin mukaisella vakuutuksella.

[Vanha sosiaalihuoltolaki \(710/1982\) 27 e § \(Finlex\)](#)

Lähteet

[Suomen perustuslaki 731/1999](#)

[Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014](#)

[Asetus kehitysvammaisten erityishuollosta 988/1977](#)

[Laki kehitysvammaisten erityishuollosta 519/1977](#)

[Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista
734/1992 \(asiakasmaksulaki\)](#)

[Tuoverolaki 1535/1992](#)

[Sosiaalihoitolaki 710/1982](#)